

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

NOTAT

Til:

Fra:
Anne Jorun Ballangrud

Unntatt Offentlighet
Offhl §5a jf fvl §13

Dok. ref.
08/190-16/SF-422, SF-551, SF-561, SF-801,
SF-811, SF-821, SF-833, SF-902//AJB

Dato:
05.11.2008

Webversjon - Uttalelse i sak om diskriminering på grunn av kjønn og etnisitet

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til e-post fra A av 4. februar 2008.

A har bedt Likestillings- og diskrimineringsombudet vurdere om hun ble diskriminert ved bestilling av hotellrom ved Hotel X.

Likestillings- og diskrimineringsombudet finner at Hotel X handlet i strid med forbudet mot forskjellsbehandling på grunn av kjønn i likestillingsloven § 3 og diskriminering på grunn av nasjonal opprinnelse i diskrimineringsloven § 4.

Likestillings- og diskrimineringsombudets uttalelse kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Fristen for å bringe en sak inn for nemnda er tre uker fra mottakelsen av ombudets uttalelse, jf vedlagte orientering.

LIKESTILLINGS- OG DISKRIMINERINGSOMBUDETS BEGRUNNELSE

Sakens bakgrunn

A er fra Brasil. I forbindelse med et besøk til Lillehammer i februar 2008, tok hun kontakt med Hotel X på telefon for å reservere et hotellrom. A fikk opplyst at det var ledige rom ved hotellet. Da det kom frem at A er fra Brasil, fikk hun imidlertid beskjed om at det likevel ikke fantes ledige rom ved hotellet. A ba om en begrunnelse for at det plutselig ikke var ledige rom, og ble da spurt om hun planla å komme alene eller om hun skulle bo på hotellet sammen med sin ektefelle. Siden A skulle bo sammen med sin ektefelle, fikk hun likevel reservert et hotellrom.

Hotell X har bekreftet episoden overfor ombudet. Hotellet opplyser at behandlingen skyldtes at hotellet samme morgen hadde fått informasjon om at prostituerte hadde forsøkt å ta inn på Y Hotel. Det var derfor sendt ut en advarsel på telefon om at disse personene søkte rom i Lillehammer og at de ville bruke rommet til prostitusjonsvirksomhet. Resepsjonist ved Y Hotel, B, har bekreftet at en slik advarsel ble gitt. I forbindelse med advarselen sjekket resepsjonisten nettsiden www.escortedate.no, som er en side hvor prostitusjon annonseres. Her oppdaget resepsjonisten at to prostituerte skulle komme til Lillehammer. Ifølge hotellet fremgikk det her at de prostituerte var *"utenlandske, trolig fra Brasil"*.

Hotell X har blitt forespurt om de har retningslinjer for avvisning av gjester. Hotellet har ikke vist til formelle retningslinjer.

Partenes anførsler

A opplyser at hun opplevde situasjonen som krenkende og diskriminerende. Hun mener at hun ble behandlet på denne måten fordi hun er kvinne og brasiliansk og fordi hotellet på denne bakgrunn mente hun var en prostituert.

Hotell X har innrømmet at de var redd for at A var en prostituert, at det var derfor A først ikke fikk reservert et hotellrom og at det var derfor de stilte henne kontrollspørsmål. Hotellet avviser at de har handlet i strid med diskrimineringslovgivningen ved å stille A kontrollspørsmål. Hotellet erkjenner at de ikke ville gitt A denne behandlingen om hun var en mann eller hadde norsk bakgrunn. Hotellet presiserer imidlertid at dette ikke skyldes hennes nasjonalitet, men det faktum at hun passet inn i advarslene som var blitt gitt. Hotell X opplyser at de tidligere har hatt besøk av prostituerte ved hotellet og at noen av de prostituerte har vært brasilianske. Videre skriver hotellet at resepsjonisten stusset over at A sa hun ringte fra Oslo, men at nummeret A ringte fra var nederlandsk. Disse motstridende opplysningene bidro også til at A ble mistenkt for å være en av kvinnene det var advart mot. Hotellet har beklaget overfor A at hun ble utsatt for denne misforståelsen.

Rettslig grunnlag

Likestillingsloven

Likestillingsloven § 3 forbyr forskjellsbehandling på grunn av kjønn. Det følger av bestemmelsen at både direkte og indirekte forskjellsbehandling er forbudt. Denne saken reiser spørsmål om direkte forskjellsbehandling. Med direkte forskjellsbehandling menes handlinger som stiller kvinner og menn ulikt fordi de er av forskjellig kjønn, jf § 3 andre ledd nr. 1. Forbudet gjelder alle samfunnsområder, også privat sektor.

Forbudet mot direkte forskjellsbehandling på grunn av kjønn er tilnærmet absolutt. Ifølge likestillingslovens forarbeider vil en direkte forskjellsbehandling likevel være tillatt dersom den *”har en saklig begrunnelse, d.v.s. som er både sann og relevant (eller akseptabel i sin sammenheng)”*, jf ot.prp. nr. 1 (1977-78) s. 10. I praksis har forbudet mot direkte forskjellsbehandling blitt tolket strengt, og det skal derfor svært mye til for at direkte forskjellsbehandling på grunn av kjønn skal være tillatt.

Diskrimineringsloven

Diskrimineringsloven § 4 forbyr diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, religion og livssyn. Både direkte og indirekte diskriminering er forbudt. Denne saken reiser spørsmål om direkte diskriminering på grunn av nasjonal opprinnelse. Med direkte diskriminering på grunn av nasjonal opprinnelse menes handlinger som har som formål eller virkning at personer på grunn av deres nasjonale opprinnelse, blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon.

I følge diskrimineringsloven § 4 fjerde ledd er det tillatt å forskjellsbehandle personer på grunn av nasjonal opprinnelse dersom forskjellsbehandlingen er nødvendig for å oppnå et saklig formål og handlingen ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den som forskjellsbehandles. Selv om loven tillater forskjellsbehandling i særlige tilfeller, har unntaket blitt praktisert strengt.

”Delt bevisbyrde”

Likestillingsloven § 16 og diskrimineringsloven § 10 fastslår at det i saker om diskriminering på grunn av kjønn og nasjonal opprinnelse er delt bevisbyrde. Dette betyr at den som hevder å være diskriminert, i utgangspunktet har bevisbyrden for at hun er diskriminert. Det er ikke krav om sannsynlighetsovervekt. Det er tilstrekkelig at det fremlegges opplysninger som gir grunn til å tro at diskriminering har funnet sted, men det er ikke nok med en påstand om diskriminering. Dersom opplysningene i saken gir grunn til å tro at diskriminering har funnet sted, må den som beskyldes for diskriminering, bevise at diskriminering ikke har funnet sted.

Praksis fra Likestillings- og diskrimineringsnemnda

Likestillings- og diskrimineringsnemnda har tatt stilling til et tilsvarende forhold i sak 1/2008. I saken var to kvinner med asiatisk opprinnelse blitt nektet hotellrom på et hotell i Oslo. Hotellets begrunnelse for avvisningen var at hotellets retningslinjer ga resepsjonisten adgang til å avvise personer med hjemadresse i Oslo og omegn. Likestillings- og diskrimineringsnemnda fant imidlertid at hotellet hadde handlet i strid med likestillingsloven og diskrimineringsloven, da det var grunn til å tro at kvinnenenes kjønn og nasjonale opprinnelse ble vektlagt.

Ombudets vurdering

Denne saken gjelder påstand om diskriminering på grunnlag av både kjønn og nasjonal opprinnelse. Saken reiser dermed spørsmål både etter likestillingsloven og diskrimineringsloven. For å kunne fastslå om Hotel X har handlet i strid med disse lovene, må det foretas en selvstendig vurdering etter begge lovene. Det betyr at både vilkårene i likestillingsloven § 3 og diskrimineringsloven § 4 må være oppfylt for å fastslå at begge lovene er overtrådt.

Foreligger det brudd på likestillingsloven?

For at en handling skal være i strid med likestillingslovens forbud mot direkte forskjellsbehandling er det en forutsetning at man er stilt dårligere og at man er dårligere stilt på grunn av sitt kjønn. Ombudet må ta stilling til om A ble stilt dårligere da hun ringte for å reservere et hotellrom og om det er grunn til å tro at hun ble stilt dårligere fordi hun er kvinne.

Det kan anføres at A ikke ble stilt dårligere, da hun etter hvert fikk reservere et rom. Ifølge forarbeidene til likestillingsloven og den tidligere Klagenemnda for likestilling sin praksis, er det imidlertid ingen forutsetning for å fastslå diskriminering at man har blitt skadelidende som følge av handlingen. Ot.prp. nr. 77 (2000-2001) s. 27 lyder:

”Med stilling menes rettsstilling i vid forstand. Gjennom praksis er det fastslått at ikke bare de handlinger som har medført at noen har kommet i en dårligere stilling, men også de som er egnet til å medføre at noen kommer i en dårligere stilling, kan rammes av loven. I sak nr. 10/92 uttalte Klagenemnda for likestilling at en handling kunne være i strid med loven dersom den var egnet til å ramme det ene kjønn på en urimelig måte, uansett om det er mulig å påvise direkte skadevirkninger i det konkrete tilfellet.”

At A først ble nektet hotellrom, og deretter stilt kontrollspørsmål i forbindelse med reservasjonen, har hatt betydning for hennes rettsstilling, selv om hun etter hvert fikk et hotellrom. Siden hotellet ikke har praksis for å stille alle gjester kontrollspørsmål på denne måten, må det legges til grunn at A ble dårligere stilt enn andre i forbindelse med reservasjonen i seg selv, siden hun ble stilt kontrollspørsmål.

For å kunne fastslå at en handling er i strid med likestillingsloven, er det imidlertid ikke tilstrekkelig at en person har blitt stilt dårligere enn andre som følge av handlingen. Det må påvises en årsakssammenheng mellom forskjellsbehandlingen og personens kjønn.

Hotell X har anført at de ikke la vekt på As kjønn, men at de stilte A kontrollspørsmål fordi hun passet inn i et signalement. Signalementet som var gitt på de prostituerte kvinnene som ville besøke Lillehammer var utelukkende basert på kjønn og nasjonal opprinnelse. Det fremgår av hotellets redegjørelse at advarselen gjaldt kvinner som var utenlandske, trolig fra Brasil.

På spørsmål fra ombudet, har hotellet forklart at de ikke ville stilt tilsvarende spørsmål til en mann. Det er på denne bakgrunn grunn til å tro at hotellet la vekt på As kjønn. Hotell X har ikke sannsynliggjort at dette ikke var tilfelle. Det legges derfor til grunn at A ble utsatt for en forskjellsbehandling på grunn av kjønn.

Ikke all forskjellsbehandling på grunn av kjønn er ulovlig. I helt spesielle tilfeller vil direkte forskjellsbehandling på grunn av kjønn kunne være tillatt. Det følger av forarbeidene til likestillingsloven (ot.prp. nr. 1 (1977-78) s. 10) at direkte forskjellsbehandling kan være tillatt dersom den har en *"saklig begrunnelse, d.v.s. som er både sann og relevant (eller akseptabel i sin sammenheng"*, jf ot.prp. nr. 1 (1977-78) s. 10. Det skal ifølge praksis svært mye til for at direkte forskjellsbehandling skal være tillatt.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har stor forståelse for at Hotell X ønsker å forhindre prostitusjon ved hotellet. Å forhindre prostitusjon er viktig av hensyn til hotellets forretningsinteresser og omdømme. Også samfunnsinteresser tilsier at hoteller, utesteder og andre steder hvor prostitusjon tradisjonelt drives fra, arbeider for å redusere omfanget av prostitusjon i samfunnet. Et ønske om å forhindre prostitusjon er dermed som utgangspunkt et saklig ønske.

Ombudet har likevel kommet frem til at hotellet ikke hadde adgang til å direkte forskjellsbehandle A på grunn av hennes kjønn. Målsetningen med likestillingsloven er at menn og kvinner skal ha like rettigheter. En ikke-diskriminerende praksis er en forutsetning for at alle, uavhengig av blant annet kjønn, skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet. Den enkelte potensielle hotellgjest har derfor krav på å få en individuell vurdering av om han eller hun innebærer en risiko for hotellet.

Hotell X skriver at de stilte A kontrollspørsmål fordi hun passet inn i et signalement. De skriver at *"Det samme ville vært tilfellet dersom advarselen eksemplvis gjaldt gjentatte tyverier eller hærverk nylig utført på ulike hoteller i byen, av en norsk mann eller kvinne med nærmere beskrivelse"*. I As tilfelle var det imidlertid ikke gitt noen *"nærmere beskrivelse"*. Det var ikke gitt nærmere signalement på kvinnene det var gitt advarsel om, enn at de var kvinner og at de trolig var fra Brasil. Å nekte kvinner adgang til hotellet ut fra så generelle kriterier, bryter med den grunnleggende

forutsetningen om at alle har krav på en individuell vurdering. Dette er også lagt til grunn av Likestillings- og diskrimineringsnemnda i sak 1/2008. For å kunne gi en individuell vurdering i slike saker, måtte det eventuelt blitt gitt et langt mer konkret signalement på personen(e) det gjelder. Å foreta en vurdering av mer konkrete ytre kjennetegn på telefon, vil derfor være tilnærmet umulig.

Ved mistanke om prostitusjon, er den beste løsningen å følge nøye med på aktivitetene til personene mistanken rettes mot og sette inn ekstra tiltak på dette. Oppdager hotellet mistenkelig aktivitet, vil hotellet være berettiget til å bortvise gjesten i ettertid. Ombudet vil imidlertid bemerke at hotellet vil ha adgang til å avvise en hotellgjest allerede ved innsjekkingen, dersom det er gitt et *konkret signalement*, og hotellgjesten passer inn i signalementet.

Ombudet finner etter dette at Hotell X ikke hadde rettslig adgang til å forskjellsbehandle A på grunn av hennes kjønn, da begrunnelsen ut fra en totalvurdering ikke kan sies å være saklig begrunnet.

Foreligger det brudd på diskrimineringsloven?

Det neste ombudet skal ta stilling til er om det foreligger brudd på diskrimineringsloven. At ombudet har fastslått at hotellet handlet i strid med likestillingsloven, utelukker ikke at diskrimineringsloven også kan være overtrådt.

Når det gjelder spørsmålet om A ble behandlet dårligere enn andre var eller ville blitt i en tilsvarende situasjon, vises det til vurderingene ovenfor. Ombudet legger til grunn at A ble forskjellsbehandlet ved reserveringen av hotellrom. Det sentrale i vurderingen etter diskrimineringsloven er om det er årsakssammenheng mellom den forskjellsbehandlingen A ble utsatt for, og hennes nasjonale opprinnelse, og om Hotell X eventuelt hadde rettslig adgang til å behandle A annerledes enn andre.

Som nevnt ovenfor, har Hotell X anført at verken kjønn eller nasjonal opprinnelse ble vektlagt, men at hun ble dårligere behandlet enn andre fordi hun passet inn i et signalement. Kjønn og nasjonal opprinnelse var imidlertid de eneste opplysningene som var gitt i advarselen hotellet hadde mottatt. I tillegg har hotellet bekreftet overfor ombudet at A ikke ville fått den samme behandlingen dersom hun var norsk. Det er etter dette grunn til å tro at As nasjonale opprinnelse også var årsak til at hun først ble nektet rom og deretter stilt kontrollspørsmål. Hotell X har ikke klart å sannsynliggjøre at dette ikke var tilfelle, jf diskrimineringsloven § 10.

Direkte diskriminering på grunn av nasjonal opprinnelse vil kunne være tillatt i særlige tilfeller. Ifølge diskrimineringsloven § 4 fjerde ledd er det en forutsetning at forskjellsbehandlingen er *nødvendig for å nå et saklig formål* og at den *ikke er uforholdsmessig inngripende*.

Som nevnt ovenfor, er ønsket om å forhindre prostitusjon som utgangspunkt et saklig formål. For at en diskriminerende handling skal være tillatt kreves det i tillegg at den

er nødvendig, og at det er proporsjonalitet mellom forskjellsbehandlingen og de ulempene den medfører.

Ombudet mener at det å hindre adgang og det å stille kontrollspørsmål basert på nasjonal opprinnelse, ikke er nødvendig for å avverge prostitusjon ved hoteller. Som nevnt ovenfor, må hotellene isteden følge nøye med på gjester de mistenker at driver slik virksomhet. Dersom hotellet oppdager prostitusjon eller har konkrete holdepunkter for å tro at prostitusjon finner sted, vil hotellet være berettiget til å bortvise gjesten.

At dette vil være den beste løsningen har også blitt uttalt av Senter mot etnisk diskriminering i en sak om bortvisning av russiske kvinner fra et utested i Tromsø. Russiske kvinner var blitt bortvist fra et utested, fordi utestedet hadde erfaring med at russiske prostituerte drev prostitusjonsvirksomhet fra utestedet. I saken fastslo påtalemyndigheten at utestedet hadde overtrådt straffeloven § 349 a, som innebærer strafferettslig forbud mot diskriminering på grunn av blant annet nasjonal opprinnelse. Direktøren for utestedet ble ilagt et forelegg, men saken ble henlagt etter bevisets stilling (*Prinsipielle diskrimineringsaker 1999-2005 En rapport basert på SMEDs rettshjelpsvirksomhet*). Saken illustrerer at en persons nasjonale opprinnelse ikke gir tilstrekkelig grunn til å bortvise en person, selv om hotellet har erfaring med at personer med samme nasjonale opprinnelse har drevet prostitusjon der tidligere, eller at man får advarsel om at prostituerte med en bestemt nasjonalitet vil komme til hotellet.

Ombudet finner etter dette at Hotell X kunne iverksatt andre tiltak for å forhindre prostitusjon, og at forskjellsbehandlingen derfor ikke var *nødvendig* for å nå et saklig formål.

Endelig vil ombudet bemerke at behandlingen A fikk ved reserveringen av hotellrom, var *uforholdsmessig inngripende*. Dersom denne type praksis skulle være tillatt, ville det medføre at kvinner med landbakgrunn fra for eksempel Brasil og Nigeria skulle få begrenset adgang til utesteder, hoteller og andre steder man erfaringsmessig vet at prostitusjon drives fra. Om A skulle til Lillehammer alene, hadde hun ikke fått et hotellrom ved Hotell X den aktuelle dagen. Hotellrommet fikk hun først etter å ha bekreftet at hun skulle bo ved hotellet sammen med ektefellen sin. A opplevde dessuten samtalen med resepsjonisten ved Hotell X som svært krenkende, ved at hun opplevde det som krenkende å bli mistenkt for å være en prostituert. Å avvise kvinner fra enkelte land ut fra så generelle kriterier som kjønn og nasjonal opprinnelse, bryter med det grunnleggende prinsippet om at enhver har rett til en individuell behandling. Siden prostitusjon kan forhindres på andre måter, er hotellets fremgangsmåte å betrakte som uforholdsmessig inngripende.

Ombudet finner etter dette at Hotell X ikke hadde rettslig adgang til å forskjellsbehandle A på grunn av hennes nasjonale opprinnelse, og at Hotell X handlet i strid med diskrimineringsloven.

Konklusjon

Likestillings- og diskrimineringsombudet har kommet frem til at Hotel X handlet i strid med likestillingsloven § 3 og diskrimineringsloven § 4 da de nektet A hotellrom og deretter stilte henne kontrollspørsmål på telefon.

Med vennlig hilsen

Beate Gangås
likestillings- og diskrimineringsombud

Saksbehandler: Anne Jorun Ballangrud
Vedlegg: Orientering om klageadgangen
Kopi: A

Med vennlig hilsen

Anne Jorun Ballangrud
førstekonsulent